

Itsearviointityökalut ja suositukset opiskeluhuollon monialaisen yhteistyöhön - tutustu ja käytä!

Turun ja Vaasan yliopistojen yhteistyössä toteuttamassa MONOPS-tutkimushankkeessa tutkittiin moniammatillisen yhteistyön mahdollisuuksia ja haasteita perusopetuksen opiskeluhuollossa (Jalonen ym. 2024, Turun yliopisto 2024). Opiskeluhuolto kuuluu kaikille kouluyhteisössä työskenteleville sote-, kasvatus- ja opetusalojen ammattilaisille. Yhä kompleksisemmiksi muuttuneissa koulutyöyhteisöissä tarvitaan ratkaisuja moniammatilliseen yhteistyöhön ja sen johtamiseen. Sote-ammattilaiset siirtyvät 1.1.2023 hyvinvointialueille, kun taas opetushenkilöstö toimii kunnissa. MONOPS-hankkeen tutkimuksella edistetään opiskeluhuollon ammattilaisten yhteistyössä onnistumista uudessa hallinto- ja palvelurakenteessa. Tutkimus jatkuu Turun yliopistossa osana EDUCA-lippulaivaa (<https://educaflagship.fi/fi>).

Teksti Jaanet Salminen, Miia Laasanen

MONOPS-hankkeen tuloksina luotiin tutkimustietoon perustuvat opiskelu- huollon moniammatillisen yhteistyön itsearviointityökalut ja käytäntösuositukset. Ne ovat helposti käyttöön otettavia niin perusopetuksen ammattilaisten kuin opiskeluhuollon johtamiseen osallistuvien työssä. Käytäntösuosituksia ja itsearviointityökaluja voidaan soveltaa myös toisen asteen oppilaitosten opiskeluhuollossa. Itsearviointityökalut julkaistaan ruotsin kielellä vuoden 2025 aikana.

Itsearviointityökaluilla voidaan arvioida opiskeluhuollon monialaisen työskentelyn onnistumista, tunnistaa mahdollisia haasteita ja asettaa uusia kehitystavoitteita toiminnalle. Itsearviointityökalussa käytetään käsitettä monialainen yhteistyö, koska se on tällä hetkellä vakiintunut käyttöön opiskelu- huollon kontekstissa. Itsearviointia varten on kaksi erillistä versiota; toinen käytettäväksi opiskeluhuollon arjen monialaisen työskentelyn arviointiin ja toinen opiskeluhuollon johtamisen

tueksi. Itsearviointityökalujen muodostamisessa on hyödynnetty monialaisen työskentelyn onnistumisen edellytyksiä ja haasteita koskevaa tutkimustietoa. Kehittämistyössä käytetyt tutkimustulokset ja materiaalit löytyvät itsearviointityökalujen lähdeluettelosta.

Itsearviointityökalujen toimivuutta on tarkasteltu yhdessä kuntien ja hyvinvointialueen opiskeluhuollon ammattilaisten ja johtajien sekä eri tieteenaloja edustavien tutkijoiden kanssa useissa tilaisuuksissa. Näissä tilaisuuksissa on esitelty sekä itsearviointityökalua että tutkimusta, johon sen kehittäminen perustuu. Saatu palaute on ollut kaiken kaikkiaan erittäin rohkaisevaa – tarve tämänkaltaiselle työkalulle on tunnistettu ja sen käyttöönotto ja levittäminen on käynnistynyt vilkkaasti.

Itsearviointityökalujen avulla opiskeluhooltoon osallistuvat ammattilaiset voivat arvioida opiskeluhuollon arkeen ja johtamiseen liittyviä seikkoja oman kokemuksen ja omien havaintojen pohjalta. Tämän jälkeen on tärkeä keskustella yhdessä muiden kanssa tuloksista ja pohtia monialaisen opiskeluhuollon yhteistyön toimivuutta, haasteita ja kehittämisen suuntia.

Itsearviointityökalut on toteutettu pait-

si sähköisenä lomakkeena niin myös tulostettavana pdf-versiona. Itsearviointityökalu sisältää konkreettisia opiskeluhuollon toimintaan liittyviä vääntämiä ja neliportaisen asteikon, joiden avulla monialaisen yhteistyön omakohtaisia kokemuksia voidaan arvioida. Arviointityökalun käyttöön on annettu käytännönläheiset ohjeet sen käytön helpottamiseksi opiskeluhuollon arjessa ja kehittämistyössä. Itsearviointityökalujen avulla voidaan tunnistaa yhteistyön mahdollisia onnistumisia ja ongelmakohtia sekä muodostaa näitä koskevia kehitystavoitteita. Itsearviointia suositellaan tekemään opiskeluhoollon arkeen osallistuvien ammattilaisten ja johtamiseen osallistuvien henkilöiden toimesta esimerkiksi lukukausittain, jolloin voidaan tunnistaa monialaisen työskentelyn vahvuuksia ja kehityskoh-teita sekä seurata mahdollisia muutoksia systemaattisesti. Arviointiasteikko helpottaa mahdollisten muutosten tunnistamista.

Itsearviointityökalujen rinnalla käytettäväksi laadittiin suositukset monialaisen yhteistyön onnistumisen tueksi. Näiden avulla, itsearvioinnin lisäksi, voi saada tutkittuun tietoon perustuvaa tukea opiskeluhuollon kehittämiselle.

1. Opiskeluhoollon tavoitteet ovat pysyneet ennallaan, vaikka sote-uudistuksen myötä toteuttamisvastuu on jakautunut hyvinvointialueille ja kunnille.

Varmistakaa, että opiskeluhooltoja kehitetään ja toteutetaan lasten ja nuorten tarpeet edellä. Kiinnittäkää erityistä huomiota yhteistyötä estäviin pullonkauloihin, kuten tiedonkulkuun tai ajankäytön mahdollisuuksiin, jotka juontuvat siitä, että opiskeluhoollon ammattilaiset työskentelevät eri organisaatioissa.

2. **Moniammatilliseen yhteistyöhön liittyy monia jännitteitä (esim. toimiva tiedonkulku – lasten ja nuorten tietosuoja tai lapsen ja nuoren toimijuus – ammattilaisen velvollisuus ja vastuu), jotka haastavat opiskeluhuollon toteuttamista.**

Keskustelkaa ja tunnistakaa yhteistyön jännitteet, ja kehittäkää yhdessä opiskeluhuollon ammattilaisten kanssa ratkaisuja, joihin kaikki osapuolet voivat sitoutua.

3. **Koulutuksen järjestäjien opiskeluhuoltosuunnitelmat ohjaavat monialaista yhteistyötä ja uudistuksen toteutumista niukasti ja pintapuolisesti.**

Perehtykää opiskeluhuoltosuunnitelmiin ja konkretisoikaa ne siten, että kaikki toimijat ovat osallisia ja heillä on jaettu ymmärrys suunnitelmien sisällöstä ja sen soveltamisesta. Kiinnittäkää erityistä huomiota työnjaon ja vastuiden selkeyttämiseen.

4. **Lasten ja nuorten osallisuus ei toteudu riittävällä tavalla opiskeluhuollon suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.**

Varmistakaa yhdessä lasten, nuorten ja perheiden osallisuus opiskeluhuollon suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Hyödyntäkää esimerkiksi THL:n osallisuusindikaattoria tiedonkeruussa. Tarkistakaa tai kehittäkää palautekanavat osallisuuden kokemuksen varmistamiseksi.

5. **Onnistunut moniammatillinen yhteistyö edellyttää sekä erityistä osaamista että yhteistä perehdytystä ja koulutusta.**

Keskustelkaa avoimesti, mitä ammatillista osaamista yhteistyöhön osallistuvilla on, jotta työskentelyn roolit ovat selvät. Kartoittakaa kaikkien opiskeluhuoltoon osallistuvien ammattilaisten osaamis- ja koulutustarpeet. Huolehtikaa organisaatorajat ylittävästä perehdytyksestä ja varmistakaa mahdollisuudet yhteiseen sekä opiskeluhuoltoon että moniammatillista yhteistyötä koskevaan kouluttautumiseen. Hyödyntäkää osaamisen kehittämisessä esimerkiksi opiskeluhuollon itsearviointityökalua ammattilaisille ja johtajille.

6. **Moniammatillisen yhteistyön johtaminen edellyttää samanaikaisesti kokonaisuuksien ja yksityiskohtien hallintaa toimialarajat ylittävästi.**

Ottakaa haltuun yhteensovittavan johtamisen sekä systeemisyyden perusteet ja lähtekää soveltamaan niitä työyhteisössä yhdessä muiden johtajien kanssa. Varatkaa myös aikaa tutustumiselle sekä jatkuvalla yhteisellä oppimisella, ajatusten vaihdolle ja johtamistyön arkisten tilanteiden ratkaisemiselle.

Itsearviointityökalut (opiskeluhuollon arki ja johtaminen)
löydät täältä: <https://osaamispuu.fi/itsearviointityokalut-opiskeluhuollon-monialaiseen-yhteistyohon/>

Lähteet

Jalonen, H., Laasanen, M., Salminen, J., Rantamäki, A., Raukola-Lindblom, M., Lindell, J., Niemi, T. & Rautava, P. (2024). Leveämmät hartiat vai syvempiä kuiluja? Moniammatillisen yhteistyön mahdollisuudet ja haasteet perusopetuksen opiskeluhollossa. MONOPS-hankkeen loppuraportti. Vaasan yliopiston raportteja, 51. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-395-179-2>

Turun yliopisto (2024). Leveämmät hartiat vai syvempiä kuiluja? Moniammatillisen yhteistyön mahdollisuudet ja haasteet perusopetuksen opiskeluhollossa, MONOPS-hanke. <https://sites.utu.fi/sote/yhteisty/hankkeet/leveammat-hartiat-vai-syvempia-kuiluja-moniammatillisen-yhteistyon-mahdollisuudet-ja-haasteet-perusopetuksen-oppilashuollossa/>

Itserviointityökalujen ja käytäntösuositusten kehittämiseen ovat osallistuneet tämän artikkelin kirjoittajien lisäksi Marjaana Raukola-Lindblom Turun yliopistosta sekä Aino Rantamäki ja Harri Jalonen Vaasan yliopistosta.

Kirjoittajat toimivat EDUCA-lippulaivassa, jossa tutkitaan muun muassa opiskeluhollossa toimivuutta ja moniammatillista yhteistyötä.

Kirjoittaja

Jaanet Salminen
yliopistonlehtori
opettajankoulutuslaitos
Turun yliopisto

Kirjoittajan kuva: Mikko Kaaresmaa

Kirjoittaja

Miia Laasanen
tutkimuspäällikkö
Sote-akatemia
Turun yliopisto

Kirjoittajan kuva: Mikko Kaaresmaa